

Fiskivinnustevnan i Klaksvík:

FISKARÍKIDØMID VÍÐ FØROYAR

Á fiskivinnustevnuni helt Kjartan Hoydal, fiskifrøðingur henda fyrilestur:

Færømrådet biologisk set

Færømrådet (Fig. 1) er relativt veldefineret i biologisk forstand. Allerede de tidlige danske havundersøgelser fastslog, at de vigtige torskafiskearter torsk og kuller var selvstændige bestande, hvis antal ikke svingede væsentlig p.g. af indvandring eller udvandring fra området.

Planktonsammensætningen i vandmasserne over den færøske landskølle, Færøplateauet, og ligeledes over den nærliggende Færø Banke viste sig kvantitativt at afvige fra de omgivende højeceaniske vandmasser.

Ganske kort skal nogle af de abiotiske forhold, der karakteriserer vandmasserne omkring Færøerne nævnes. Vandmasserne over selve Færøplateauet består af blandings vand. Færøerne ligger på en undersøisk ryg, der med afbrydelser går fra Skotland til Island og Grønland.

Nord for ryggen dominerer koldt polarvand, syd for varmt atlantisk. Hvordan blandingsforholdet er, vides der kun lidt om. Vandmasserne over plateauet cirkulerer anti-cyklonisk — med uret — rundt om øerne. Inden for 100 meter dybdekurven præges forholdene af de stærke tidevandsstrømme, der blander vandmasserne fuldstændig.

De livlige vandbevægelser sikrer en stadig tilførsel af næringssalte af betydning for produktionen i området. Denne afgøres formentlig i det væsentlige af lysforholdene. Egentlige større undersøgelser af primerproduktionen under skiftende forhold findes dog ikke for Færømrådet.

Stort set er vi således i Færøområdet fri for de ubehagelige problemer med at afgrænse enkelte fiskebestande, som volder så store problemer for fiskeribiologerne f.eks. i et område som Nordsøen.

Resourcerne

Et første indtryk af udnyttede og uudnyttede resourcer i området fås af tabel 1. (Det skal bemærkes, at disse tal gælder den anvendte internationale statistiske inddeling, der omfatter noget mere end selve Færøplateauet og Færø Banke, som i det følgende vil blive betegnet med navnet Færømrådet).

Her er angivet den optimale fangst, som eksperter i FN-organisationen FAO har skønnet vil kunne opnås ved Færøerne, middelfangsten for årene 1968—1971 og den største fangst, der er angivet for et enkelt år i de internationale statistikker.

Som det ses, er fiskeriet i øjeblinket væsentlig rettet mod de tre torskafiske torsk, kuller og sej, med bifangster af rødtinge og rødspætte. Det er dette fiskeri, der især drives af de udenlandske trawlere ved Færøerne, mens færingerne selv i det væsentlige fisker med langline.

Desuden er det et langlinefiskeri efter den værdifulde flad fisk helleflynderen, samt efter to torskafisk på skråningen ned mod dybhavet, brosme og longe.

Tilstanden i bestandene

Emnet for denne artikel er udnyttelsen og tilstanden i fiskebestandene ved Færøerne. For dette forsøges beskrevet, skal der først siges nogle generelle ting om hvilke kriterier, der anvendes i beskrivelsen samt hvilke formål beskrivelsen tjener til.

Reguleret fiskeri

I de tider, hvor havets ressourcer forekom ubegrænsede, var interessen for at undersøge havets produktionssevne forstølet nok ringe.

Men med de sidste års udvikling, hvor der har været en stadig udvikling i fiskeflådens størrelse og fangstkapacitet, har man flere og flere steder nærmet sig, nået eller overskredet det punkt, hvor man kan tale om fornuftigt fiskeri. Man har overskredet de marine økosystemers produktionssevne på en sådan måde, at man bringer bestandene ned på et lavt niveau, hvor fiskeriet let bliver urentabelt.

Optimalt fiskeri

Dette bringer os ind på begrebet optimalt fiskeri. Ønsket om at komme fra en situation, hvor man planløst fisker løs, uden at tænke på konsekvenserne, til en situation, hvor man optimerer fiskeriet i en eller anden henseende.

For at kunne nå et optimalt fiskeri, uden hensyn til, hvad man ønsker at optimere, er styring nødvendig. Vi er nødt til at regulere fiskeriet, der må være adgang til at bestemme visse størrelser i fiskeriet politisk.

Forudsætningerne

Forudsætningen for at kunne anvende et politisk styringsapparat er basal viden om de fiskebestande, vi har med at gøre. For ikke at forvirre sig for kraftigt ind i de tekniske detaljer, kan det kort siges, at denne viden må være adækvat, (dækkende), for at man med rimelig sikkerhed kan forud-

sige, hvordan der skal fiskes under forskellige forudsætninger.

Hvad skal optimeres?

Som nævnt, kan man optimere forskellige ting. Det sædvanlige er, at man søger at optimere vægtudbyttet, det vil sige søger at få det størst mulige totalvægtudbytte af bestanden. Dette nås ved et såkaldte eumetriske fiskeri, hvor man sørger for at holde bestanden på et højt niveau, og fiske fisk af en passende størrelse.

Men man kan optimere andre ting. F.eks. vil det formodentlig interessere den enkelte fisker mest, hvor stor hans part bliver og mindre hvad totaludbyttet bliver. Man kan vælge at optimere udbyttet pr. fisker eller pr. skib.

Ligeledes kan fiskeren være mere interesseret i de kroner han får ud af fiskeriet end i vægten af fangsten, og det lader sig da også gøre at optimere det økonomiske udbytte.

Tilstanden i bestandene i Færømrådet

Når vi nu skal forsøge at beskrive tilstanden i bestandene i Færømrådet, så er det vi i virkeligheden gør, at vi undersøger, hvordan fiskeriudbyttet ligger i forhold til det optimale. I denne forbindelse vil vi begrænse os til at betragte optimalt vægtudbytte).

Har vi passeret det optimale punkt, så har vi det, der kaldes overfiskning, eller ligger vi under det, så vi kunne fiske mere? Fisker vi fisken i en størrelse, der giver maksimalt udbytte eller fisker vi dem for små, så de ikke når at vokse op til mere givtigt størrelse.

For at kunne besvare disse spørgsmål, har vi brug for fangststatistikkerne og oplysninger om de implicerede bestandes vækst og størrelse.

Der skal derfor siges et par ord om kvaliteten af de oplysninger vi har.

Statistiske og biologiske data

Statistikken for Færømrådet har i det væsentlige været dårlig. Når der ses bort fra statistikken over britiske og tyske fangster endda serdeles dårlig.

Hvad de færøske fangster angår, så har der for de fleste år været en sammenblanding af fangster ved Island og Færøerne. Franske fangsttal for især sej, har været helt umulge med hensyn til fordeling på områder.

Effortstatistik, d.v.s. statistik for hvor meget der har været

fisket i området, mangler for alle lande undtagen England og Tyskland.

Hvad de biologiske data angår, har de langt fra været adækvat. Kun engelske undersøgelser har nærmet sig det dækkende, og de er da også i høj grad engelske undersøgelser det følgende er bygget på.

Torsk

Danske mærkningsforsøg tidlig i dette århundrede og senere viste tydeligt, at der ved Færøerne eksisterer to selvstændige torskbestande. — Torsken på selve Færøplateauet omkring øerne og torsken på Færø Banke.

Begge bestande er karakteristiske ved en hurtig vækst og når hurtigt en størrelse, hvor de kan tages af de trawl, der anvendes i området. Dette sker allerede, når de er 1 år.

På grund af den mangelfulde statistik behandles begge stammer dog sædvanligvis under et.

På grundlag af fangstresultater i det færøske linefiskeri tilbage fra 1949 har det været muligt at foretage beregninger af bestandstætheden for torsk i tiden efter anden verdenskrig.

Krigsårene 1940—45 betød en reel fredning af fiskebestandene ved Færøerne. I sidste halvdel af 1940'erne var torskbestanden derfor oppe på et højt niveau.

Dette resulterede i et øget fiskeri, som i løbet af 1950'erne bragte bestanden ned på et lavt niveau.

Fiskerigrænsens udflytning i 1964 betød en dæmpning i det udetlandske fiskeri efter torsk. Dette bragte bestanden noget op, men nu synes den på vej ned igen. Bestandstætheden er således idag kun det halve af, hvad den var efter krigen.

Maskestørrelse

Ca. halvdelen af fangsterne tages af britiske skibe. Det britiske fiskeri er et trawlfiskeri. Beregninger har vist, at den maskestørrelse på 105 mm, der gælder i Færømrådet er for lille til at give et optimalt udbytte af torsk. Yderligere har fiskerikontrollen på Færøerne afsløret, at de britiske trawlere næsten alle opererer med ulovligt små masker, der ligger på mellem 70 og 80 mm.

Det kan derfor konkluderes, at et første vigtigt skridt i retning af en optimering af torskfangsterne ved Færøerne er, at man sætter maskestørrelsen i

vejret og sørger for, at trawlerne fisker med lovlige maskestørrelser.

Fra 1ste januar 1974 stiger det lovlige mindstemål for maskerne til 120 mm, men efter beregningerne er dette langt fra nok, hv's et maksimalt vægtudbytte af torsk skulle opnås, så skulle de med den fiskeriindsats der i øjeblikket udøves i området ligge oppe omkring 190 mm.

Naturlige svingninger

Nu er det ikke kun fiskeriet, der afgør fiskeriudbyttet størrelse. Vi har også svingninger i bestandene, der er naturbestemte, og som vi ikke er herre over.

Disse synes dog ikke at være store ved Færøerne. Men uanset de naturlige svingninger, vil et fornuftigt optimalt fiskeri altid sikre, at man får det mest mulige ud af fiskerbestanden, uanset størrelsen.

Kuller

Det meste af det som er sagt for torsk, gælder også for kuller. Bestandstætheden er noget lavere nu, end lige efter krigen. I forhold til fiskeriindsatsen er maskerne også her for små. En mere optimal maskestørrelse ville være omkring 150 mm i trawlfiskeriet.

For kulleren er de små masker noget mere afgørende end for torsken. Småtorsken opholder sig nær ved land uden for trawlfelterne, mens de små kuller er almindelige på trawlfelterne. For kulleren gælder det således, at også her kunne vægtudbyttet sættes i vejret med et fornuftigere fiskeri.

Sejen

Sejbestanden ved Færøerne er ikke så velundersøgt, som de to andre vigtige bestande. Vi ved, at en gydestamme af sejen gyder sidst på vinteren på bankerne øst for øerne, yngelen søger ind mod land og står tæt alle vegne helt inde ved kysten. Forholdene kompliceres ved, at den voksne sej uden for gyde-